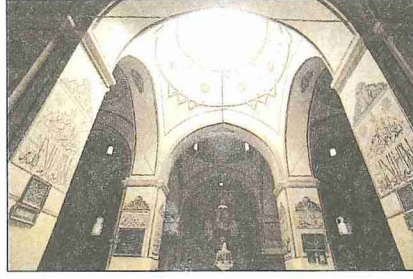

Hüdavendigâr Camii ve Medresesi - Bursa

Bursa Ulucamii'nin içinden bir görünüş

tadır. Bursa'daki sanayi gelişmesi, Türkiye'de ilk organize sanayi bölgesinin bu şehirde kurulmasına sebep olmuştur (1966).

Osmanlı mimarisinin ilk dönemine "Bursa devri" adının verilmesine sebep olan yapıların çokluğu burayı tarihî bakımdan olduğu gibi turizm açısından da önemli bir merkez haline getirmiştir. Bursa'nın Türkiye turizmde söz sahibi olması bu konuda da çeşitliliğinin bulunmasındandır. Tarihî zenginliğin sağladığı kültür turizmi yanında kaplıca turizmiyle şehrin ayrılmaz bir parçası ve simgesi haline gelmiş olan Uludağ'daki kış sporları turizmi bu konudaki çeşitliliği artırır. Uludağ kış sporları merkezi önceleri şehre sadece karayolu ile bağlyken 1963 yılında işletmeye açılan teleferik hattı bu irtibatı daha da canlandırmıştır.

Bursa Cumhuriyet döneminde yapılan bütün nüfus sayımlarında Türkiye'nin İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'dan sonra beşinci büyük şehri olma niteliğini korumuştur. Şehrin 1927'de 61.690 olan nüfusu önceleri yavaş yükselerek 1950'de 103.812'yi bulmuş, sonraları artış hızlanarak bu rakam 1975'te 275.953'e, 1990

sayımının sonuçlarına göre de 834.576'ya ulaşmıştır. Şehir bu hızlı nüfus artışının ve mekân üzerinde aşırı büyümesinin sonucu olarak 18 Haziran 1987 tarihinde kabul edilip 27 Haziran 1987 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanan 3391 sayılı kanun ile "büyük şehir" statüsüne kavuşturulmuştur. Aynı kanunla büyük şehir belediyesi sınırları içerisinde Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım adıyla üç ilçe kurulmuş, ovadaki bazı köyler de bu ilçelere mahalle olarak bağlanmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı'na ait 1991 yılı istatistiklerine göre il ve ilçe merkezlerinde 474, kasaba ve köylerde 859 olmak üzere Bursa'da toplam 1333 cami bulunmaktadır. İl merkezindeki cami sayısı ise 333'tür.

Bursa şehrinin merkez olduğu Bursa ili Balıkesir, Kütahya, Bilecik, Kocaeli, İstanbul illeri ve Marmara denizi kıyıları ile çevrilidir. Merkezdeki ilçelerinden (Nilüfer, Osmangazi, Yıldırım) başka Büyükşehir, Gemlik, Gürsu, Harmancık, İnegöl, İznik, Karacabey, Keles, Kestel, Mudanya, Mustafakemalpaşa, Orhaneli, Orhangazi ve Yenişehir olmak üzere on dört ilçeye, yirmi dört bucağa ayrılmıştır ve sınırları içerisinde 759 köy bulunmaktadır. 11.043 km² genişliğindeki Bursa ilinin 1990 sayımına göre nüfusu 1.603.137, nüfus yoğunluğu ise 145 idi.

BİBLİYOGRAFYA :

R. Stewig, *Batı Anadolu Bölgesinin Kültürel Gelişmesini Gösteren Kartografik Bilgiler* (trc. Ruhi Turfan), İstanbul 1968, s. 86-87; a.mlf., *Bursa, Nordwestanatolien*, Kiel 1970, s. 44-52; Besim Darkot — Metin Tuncel, *Marmara Bölgesi Coğrafyası*, İstanbul 1981, s. 129-131; M. Bazine, "Le Réseau Urbain de la Turquie", *Travaux de l'Institut de Géographie de Reims*, sy. 65-66, Reims 1986, s. 106; Suna Doğaner, "Dağ Turizmüne Coğrafi Bir Yaklaşım: Uludağ'da Turizm", *Coğrafya Araştırmaları*, sy. 3, Ankara 1991, s. 137-157; Besim Darkot, "Bursa", *İA*, II, 806-810.

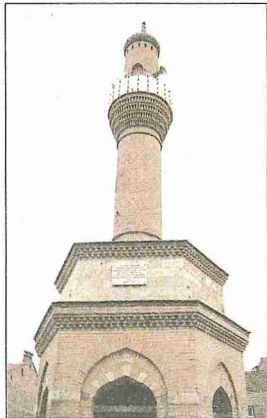
ERTUĞRUL SEYHAN

BURSA TÜRK ve İSLÂM ESERLERİ MÜZESİ

Bursa'da
1975'te Yeşilmedrese'de
kurulan müze.

Bursa'da ilk müze, Bursa Maarif Müdürü Azmi Bey ile Erkek Lisesi muhasebecisi Reşad Bey'in şahsî gayretleriyle, çevreden toplanan etnografik ve arkeolojik eserlerin Erkek Lisesi bahçe ve laboratuvarında ziyarete açılmasıyla kurulmuştur (19 Ağustos 1902). Vali Mümtaz Reşid Paşa'nın yönetiminde ilk öğretim müfettişleri, öğretmen ve öğrencilerin çabalarıyla kısa zamanda gelişip zenginleşen müze, Müzeler Umum Müdürü Osman Hamdi Bey tarafından Müze-i Hümayun'un bir şubesi olarak 1904 yılının Eylül ayında resmen hizmete sokulmuş, 1929 yılında da Bursa Müzesi adıyla müdürlük statüsüne kavuşturulmuştur. Ertesi yıl ise gelişmesi göz önüne alınarak Yeşilmedrese'ye taşınmış ve İstanbul Müzesi Müdürü Aziz Ogan tarafından tanzim ve teşhiri sağlanıp 8 Nisan 1930 tarihinde ziyarete açılmıştır. 1955 yılında medrese binası onarıma alınmış ve müze ancak 1 Ekim 1956 tarihinde yeni bir düzenle tekrar hizmete sokulmuştur. Uzun yıllar karma müze olarak faaliyet gösteren Bursa Müzesi, arkeolojik eserlerin Kültürpark'ta inşa edilen modern binaya taşınmasından sonra ye-

Bursa Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nin kitâbe, lahit ve mezar taşlarının sergilendiği bahçesi ile medrese avlusu

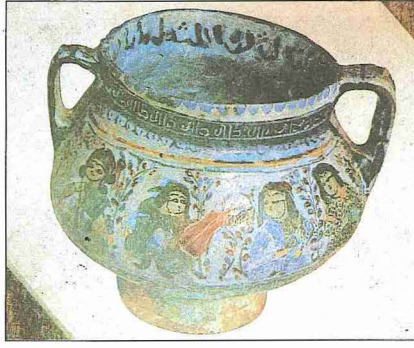
Timurtas
Camii'nin
altı kemerli
yüksek bir
kaldeye
oturan
minaresi -
Bursa

niden tanzim edilmiş ve 22 Kasım 1975 tarihinden itibaren Bursa Türk ve İslâm Eserleri Müzesi adıyla hizmete girmiştir.

On üç hücre ile üç eyvan ve bir ders-haneden oluşan medresenin giriş eyvanına bitişik sağdaki ilk hücre, Bursa'nın geleneklerine uygun biçimde hazırlanmış bir sünnet odasının görünüşünü günümüze yansıtır. Bu hücre ile eyvan arasındaki mekânlar müze idaresi tarafından büro ve depo olarak kullanılmaktadır. Bu taraftaki tavanı çini kaplı eyvanda Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait İznik'te imal edilmiş Milet, mavi beyaz, Halıcı işi, Şam grubu ve Rodos işi seçkin seramik örnekleri sergilenmektedir. Eyvana bitişik hücrede Osman Sözen ve Hayali Küçük Ali'nin Karagöz-Hacivat figürleri ile mühür, saat, para ve bütün keseleri, çeşitli ağızlık, nargile, köstek ve saat örnekleri teşhir edilmektedir. Bitişikteki köşe hücrelerinde sedef ve fildişi kakma kutularla sehpa, kapı tokmağı, alem, anahtar ve kilit gibi madeni eserlerle bazı tombak eşya yer almaktadır.

Dershane sergilenen gümüş kakma insan ve hayvan figürleriyle bezenmiş Selçuklu ve Memlûklü şamdanları, şerbet kapları ve XV. yüzyıla ait bir avize müzenin en seçkin eserleri arasındadır. Süs eşyaları içinde özellikle altın ve gümüşten yapılmış kemerler, kemer tokaları, bilezikler, tepelikler, küpe ve yüzükler dikkat çekicidir. Altın, gümüş, fildişi ve sedef kakmalı tüfek, tabanca, barutluk, kılıç, yatağan, kama, topuz ve şerperlerle İran yapısı kalkan, miğfer, kılıç ve kamalar bu salondaki silâh koleksiyonunu oluşturmaktadır. Bursa işi bohçalar, yağlıklar, yazmalar, tahta yazma kalıpları, yemeniler, uçkur, kuşak ve peşkirler ayrı bir bölüm halinde yine dershane teşhir edilmektedir.

Sol köşedeki odada fincanlar, gümüş ve telkâri fincan zarfları, lüleler, kahve değirmenleri ve tavaları ile havanlar, dibekler, şerbet ve salep güğümlerinden oluşan koleksiyon bulunmaktadır. Yandaki hücrede Türk mutfak kapları, sini, kaşık, ibrik, tabak ve kâselerle Timur döneminden kalma stilistik ejderha kulplu ve döner yivli bir kap sergilenmektedir. Bu cephedeki eyvan içinde XVIII. yüzyıl Kütahya seramikleri, gülâbdan, şekerlik, bardak, tabak, ibrikler, Beykoz işi şamdanlar ve çeşitli çeşmibûl-bûl parçaları yer almaktadır. Yeşiltürbe-

Bursa Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'ndeki eserlerden XII. yüzyıla ait minâî tekniğinde yapılmış çanak

nin kapı perdeleriyle Bursa'da dokunmuş kadife kumaşlara ait örnekler de burada sergilenmektedir. Bundan sonraki ilk hücrede dergâh eşyası şamdanlar, tepihler, müzik aletleri, şifa tasları ile çeşitli tarikatlara ait kavuklar bulunmaktadır. Bitişik hücrede yazma kitaplarla levhalar yanında Memlûk Sultanı Berkuk tarafından XIV. yüzyılda Yıldırım Bayezid'e hediye edilen nâdide bir tezhipli Kur'an-ı Kerim sergilenmektedir. Osmanlı dönemi ciltçiliğinin seçkin örnekleriyle birlikte teşhir edilen rahleler, gümüş kaplar, yazı takımları, makaslar, fenerler ve şamdanlar dikkat çekicidir.

Giriş eyvanına göre sol köşedeki hücrede havlu dokuma tezgâhı, ipek ve sim işli havlu takımları, sedef ve gümüş işli takunyalar, hamam tasları ve kıldanlar, bu hücre ile giriş arasındaki diğer iki hücrede ise çeşitli İslâm devletlerine ait altın, gümüş ve bakır sikkeler kronolojik sırayla teşhir edilmektedir. Bunlar içinde özellikle II. Bayezid'e ait nâdir bir sikke ile Hârûnürreşid'e ait bir sikke en önemlilerindendir.

Revak içindeki vitrinlerde Çanakkale seramikleri sergilenmektedir. III. Selim portreli, kalem işçiliğiyle bezenmiş bir sandık ve II. Mahmud tuğralı, kabartma süslemeli bir beşik müzeye son yıllarda kazandırılan önemli eserlerdendir.

BİBLİYOGRAFYA :

Mehmet Önder, *The Museums of Turkey*, Ankara 1983, s. 52; Bedri Yalman, *Bursa*, İstanbul 1977, s. 26-27; a.m.f., a.e., İstanbul 1984, s. 52-54.

BEDRİ YALMAN

BURSA ULUCAMİİ

(bk. ULUCAMİ).

BURSALI AHMED

XV. yüzyıl sonları ile
XVI. yüzyıl başlarında yaşayan
bir tasvir sanatçısı.

Bursalı Şiblîzâde Ahmed Çelebi diye tanınır; doğum ve ölüm tarihleri bilinmemekte, Burusevî nisbesinden Bursalı olduğu, Çelebi lakabından da Mevlânâ soyundan geldiği anlaşılmaktadır. Fâtih devri musavvirbaşlarından Sinan Bey'in öğrencisidir. Sinan Bey, Gentile Bellini'nin tesiriyle Fâtih tarafından Venedikli ressam Mastroi Paolo'nun yanına gönderilmiş ve ondan öğrendiklerini kendi öğrencilerine aktararak "şebîh" (portre) çizmekte ustalaşmalarını sağlamıştır. Böylece devrinin sayılı portre ressamlarından biri haline geldiği anlaşılan Şiblîzâde Ahmed Çelebi'den ne yazık ki günümüze intikal etmiş herhangi bir eser mevcut değildir. Hayatı hakkında bilinenler de Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Menâkıb-ı Hünervârân*'da verdiği birkaç satırlık bilgiden ibarettir.

BİBLİYOGRAFYA :

Âlî, *Menâkıb-ı Hünervârân*, s. 68.

ZAHİR GÜVEMLİ

BURSALI İSMÂİL HAKKI

(bk. İSMÂİL HAKKI BURSEVÎ).

BURSALI MEHMET TÂHİR

(1861-1925)

Osmanlı Müellifleri

adlı eserleriyle ünlü

bibliyografya ve biyografi âlimi.

22 Kasım 1861'de Bursa'da doğdu. Abdülmecid'in Hassa Alayı kumandanlarından Üsküdarlı Seyyid Mehmed Tâhir Paşa'nın torunu ve askeriyeden sağlık durumu sebebiyle ayrılmış Bursa belediye kâtibi Rifat Bey'in oğludur. Tahsiline büyük babasının ailece yerleştiği Bursa'da başladı. Mülkiye Rüşdiyesi'ni bitirince dedesi gibi asker olarak yetişmesi istendiğinden 1875'te Bursa Askerî İdaresi'ne verildi. Daha rüşdiyede okurken ayrıca Haraççioğlu Medresesi'ne devam ederek Niğdeli Hoca Ali Efendi'den hususi dersler aldı. Onun edebî ve tarihî kültür kazanmasında, tasavvuf, tarih ve edebiyatla uğraştığı gibi bir divançe teşkil edecek kadar da şiirleri bulunan babasının (*Osmanlı Müellifleri*, II/2, s. 304-306) önemli bir tesiri olmuştur. Bursalı